



"TBO", la revista que va canviar el nom a la historieta

- 28 d'abril del 2012 a les 18.00 h
- Sala La Closeta, la Massana



Josep M. Blanco i Ibarz

Dibuixant

Jordi Ojeda i Rodríguez

Doctor enginyer industrial i professor de la
Universitat de Barcelona

Conferència oferta el dissabte 28 d'abril de 2012 a l'edifici de La Closeta del comú de la Massana, en una sessió organitzada per la Societat Andorrana de Ciències. L'Àngels Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, va presentar l'acte, en què va recordar el compromís de la SAC amb el saló La Massana Còmic des de la primera edició i la seva aposta per reconèixer la importància dels còmics per a la divulgació de la ciència i de la tècnica.

La sessió es va dividir en tres parts:

Una primera part, en què es va fer una breu presentació de la història del *TBO* i del seu impacte en la societat espanyola.

En segon lloc es va fer un especial èmfasi en la seva secció "Els invents del *TBO*".

En tercer lloc es va fer una entrevista al Sr. Josep M. Blanco, un dels grans autors del *TBO*, que en aquesta edició era convidat especial del saló, amb una exposició inèdita a la sala del Museu del Còmic de la Massana.

També es va obrir un torn de preguntes a la sala, on eren presents diferents autors i persones vinculades amb el sector del còmic. Així vam poder compartir la sessió amb dibuixants com l'Alfons Font, en Carlos López, en Jan, en Joan Escandell, en Joan Mundet o en Paco Nájera.

Hi ha disponible la gravació en vídeo de la sessió a l'adreça d'internet:

<http://hdl.handle.net/2099.2/3016>.

▲ Currículum

Josep Maria Blanco i Ibarz, dibuixant, va néixer a Barcelona el 1926. És un dels dibuixants més emblemàtics i reconeguts del *TBO*. Va començar a treballar a *TBO* a principi de la dècada dels cinquanta, la mítica revista que havia iniciat la seva publicació el 1917 per iniciativa d'Artur Suárez i Roca. Aquesta publicació va donar nom a la historieta gràfica, que passaria a adoptar la denominació genèrica de tebeo. Després de la desaparició de Joaquim Muntañola, és la memòria vivent que va popularitzar espais com *Los grandes inventos de TBO*, del professor Franz de Copenhague, i personatges com els de la Família Ulises, de la qual es va encarregar a la mort de Benejam, un dels molts dibuixants de l'època que van passar per les pàgines de la revista. La trajectòria de Blanco, com recorda el text que acompanya el catàleg *d'Humor Blanco*, la gran retrospectiva que li van dedicar a les Illes Balears, s'ha caracteritzat per una contínua reinvençió: va coquetejar primer amb la distorsió extrema de les figures per passar, més tard, al realisme i continuar evolucionant cap a una geometrització que donava un toc d'extrema modernitat als dibuixos, que es mouen en la frontera de l'absurd aplicat a les situacions més quotidianes. Últimament, i ja jubilat, segueix renovant-se, amb unes sèries de dibuixos de gran format que segueixen expressant la voluntat de manifestar l'humor del dia a dia.

La feina que va realitzar per a l'històric setmanari, juntament amb la producció més recent –dibuixos que aquests mateixos dies acaba d'enllestir– van formar part de la doble exposició que va protagonitzar al museu que gestiona l'ARCA coincidint amb el saló La Massana Còmic. La mostra va recollir una selecció dels antics originals que va fer per a *TBO* –part *d'Humor Blanco*, una àmplia exposició que es va fer a les Balears– i dibuixos nous que va preparar expressament per a la cita.

▲ Currículum

Jordi Ojeda i Rodríguez és doctor enginyer industrial i director de l'empresa Rational Time. Des del 1996 és responsable del projecte de divulgació *Còmic, ciència i tecnologia*, que té com a objectiu divulgar la ciència i la tècnica a la societat emprant les vinyetes i les publicacions gràfiques com a instrument de comunicació i suport pedagògic. Ha realitzat diverses exposicions, articles i llibres, i ha col·laborat en diferents activitats de divulgació de la Societat Andorrana de Ciències. Actualment és professor de la Universitat de Barcelona.

Per a més informació del projecte de divulgació podeu consultar el blog:

<http://comiccienceitecnologia.blogspot.com.es/>

Si preguntem a qualsevol persona que estigui a la botiga del saló La Massana-Còmic què és el que està comprant, quasi amb tota seguretat contestaria que està comprant un còmic. En realitat, *còmic* correspon a una paraula anglosaxona que té un origen evident amb les primeres pàgines còmiques dels diaris americans de principi del segle xx, que no eren res més que històries per fer riure. Cada país té el seu nom propi per designar als seus còmics: a França en diuen *bande dessinée*, a Itàlia parlen de *fumetti*, a Portugal de *banda desenhada*... A Espanya també tenim la nostra pròpia paraula en castellà i català, que és *historieta*; és a dir, una història curta, que és evidentment l'origen del nom.

Per diferents motius no hem sabut defensar aquest terme i sembla que hem adoptat definitivament el nom *còmic* per designar aquest art, tant en català com en castellà. Ara bé, la paraula *historieta* encara va tenir un altre contrincant, que va ser el nom *tebeo*, que es va popularitzar a partir de l'èxit d'una revista que justament a la seva capçalera portava les lletres *T B O*. La revista es va publicar en diferents etapes i amb alguna interrupció des del 1917 fins al 1998, i durant dècades va envair literalment cada setmana milers de llars a tot el país i va entretenir diverses generacions, fins a popularitzar-se una frase feta que deia, "Està més vist que el tebeo", referida a quan algú o alguna cosa es repetia als mitjans o a la vida quotidiana. En algunes setmanes es va arribar a imprimir mig milió d'exemplars d'un número de la revista, i era habitual que cada revista la poguessin llegir diverses persones, entre familiars i amics. La seva difusió a la societat del moment és innegable, fins al punt que es va convertir en normal associar la paraula *tebeo* a qualsevol revista infantil malgrat que no tingués cap relació amb la revista *TBO*.

La revista es va editar per primer cop el 1917. Si ens fixem en el context històric cal referir-se inevitablement a la revista *Patufet* (que en una primera etapa es va publicar des del 1904 fins al 1938), una revista escrita en català també adreçada a un públic infantil i juvenil. Es podria interpretar que la revista *TBO* correspon a la iniciativa d'un empresari de repetir el model, en aquest cas en castellà i ofert a tot el mercat espanyol. Però per parlar de la història del *TBO* cal seguir en paral·lel la història del segle xx. És per això que es pot dividir en cinc etapes, que són les següents:

Primera etapa, 1917-1938: l'origen

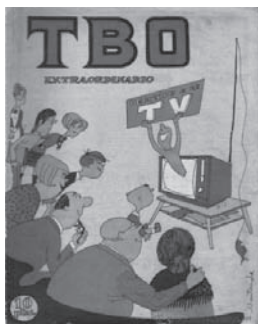
El primer número de la revista *TBO* apareix el 1917. En aquest primer número podem veure diverses coses per destacar (imatge 1): Les lletres *T B O* destacades a la capçalera. No es va explicar mai el significat d'aquestes tres lletres; de fet, la capçalera tenia el subtítol "Semanario Festivo infantil".

L'ús del blanc i negre i la participació d'un únic dibuixant: Donaz, amb la participació de diferents guionistes.

Es destaca ja un tipus d'humor proper i senzill que convida al somriure. Fixeu-vos en l'acudit de la portada, on una mare i un nen que estan al cinema parlen mentre es veu una imatge de gratacles a la pantalla: "Mira Pepín, una calle de Nueva York donde están las casas más altas del mundo", "No, señora, las casas más altas están aquí. Papá dice que le han subido el entresuelo tres veces... ¡calcule usted donde estarán ya los quintos pisos!"



Imatge 1. Portada del primer número de la revista "TBO", publicat el 1917



Imatge 5. Portada d'un especial del 1967 signat per Muntañola



Imatge 6. Portada del número 2.300 amb la capçalera "TBO2000", del 1972



Imatge 7. Portada del 1976 d'un extra d'estiu en català, signada per Tha.

de tinta. Una de les limitacions del moment que prohibia la continuïtat de les col·leccions va provocar que durant uns anys cada número tingués aparentment un títol diferent, com *Ediciones TBO*, *TBO ediciones*, *Amenidades TBO*, *Hojas divertidas del TBO*, etc. (imatge 4). Les portades van començar a publicar una historieta a la primera pàgina i van indicar clarament un estil visual que es repetia després a l'interior.

Tercera etapa, 1952-1972: expansió

Les impremtes no tenen tants problemes d'abastiment de material ni de recanvis, i poc a poc es va recuperant una aparent normalitat. A partir del canvi a la llei l'any 1951 que feia referència a les publicacions infantils i juvenils es va poder recuperar un altre cop la numeració continuada, i el *TBO* decideix començar de nou pel número 1. En aquesta etapa es farien 189 números (imatge 5). En aquesta etapa es potencien personatges que tenen una certa continuïtat i els podem identificar setmana rere setmana. És l'època de gran esplendor de la revista, amb grans tiratges i una gran influència en la cultura del jovent del país.

Quarta etapa, 1972-1983: declivi

L'any 1973 la direcció compta des del principi els números publicats, s'adona que han arribat al 2000 i decideix fer un relançament de la revista amb una nova numeració amb un número especial *TBO 2000* (imatge 6). La veritat és que després es va descobrir que eren uns quants més.

Aquesta època constitueix el declivi de la revista, fins al punt que a final dels setanta es comença a repartir com un suplement de la revista *Lecturas*, que al seu moment era una revista de crítica literària, mentre alternava amb reiterats intents de vendre's de nou als quioscos.

En podem veure alguns números publicats en català i apareixen joves col·laboradors que avui en dia són reconeguts dibuixants (imatge 7). Tots aquests esforços acaben amb el tancament de la revista l'any 1983 amb la compra del seu fons per part del seu competidor, l'editorial Bruguera.

Cinquena etapa, 1986-setembre de 1998: final

També Bruguera acaba sent comprada, per Ediciones B, que li dóna una nova empenta en un nou intent (o diversos, en veritat) a partir del 1986.

L'últim número publicat amb la capçalera del *TBO* veuria la llum el setembre de 1998.

“Los grandes inventos del TBO”

La Societat Andorra de Ciències em va encarregar que dediqués uns instants a una de les seccions més emblemàtiques del *TBO*, que és la dels grans invents del TBO. Tornant a les frases fetes més populars, recordem que també existeix l'expressió “això sembla un invent del TBO” quan ens referim a un artefacte més o menys estrambòtic.

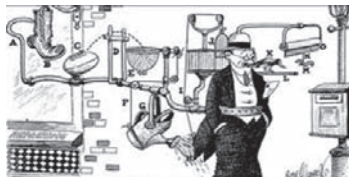
S'han trobat vinyetes publicades l'any 1922 que es podrien considerar l'origen de la secció, en aquell moment més pensat com un gag d'humor en una única imatge. Aquesta idea va tenir èxit entre els lectors i la secció va evolucionant, fins al punt que també en va canviant a poc a poc el nom: “Los inventos del TBO”, “Los grandes inventos del TBO”, “Los inventos del profesor Franz de Copenhague”, per exemple.

L'origen de la secció no es coneix del cert, però és veritat que hi ha una tradició de final del segle XIX i principis del segle XX per la qual a les revistes de l'època hi hagués una pàgina il·lustrada amb notícies pseudocientífiques, com una forma de fer arribar a la població invents o anticipacions tecnològiques més o menys properes.

Entre totes aquestes publicacions cal destacar-ne dos exemples, un al Regne Unit i l'altre als Estats Units. D'aquest país és Rude Goldberg (1883-1970), autor dels invents del professor Gorgonzola (*The inventions of professor Lucifer Gorgonzola Butts*, 1914-1964), anterior a l'inici del *TBO* i deu anys anterior a la publicació de la primera vinyeta de la secció al *TBO*. Va ser un dibuixant molt popular al seu país i a la seva època que va treballar durant cinquanta anys amb el seu personatge Gorgonzola, i els seus dibuixos evocuen les pàgines que després veuríem a les pàgines del *TBO* (imatge 8). La idea aparentment és dissenyar un gran artefacte aparentment complex per fer alguna acció extremament simple, com pot ser servir-te una cullerada de sucre en el cafè o passar les pàgines d'un llibre, per exemple.

En el *TBO* el nostre científic és el professor Franz de Copenhague. Creiem que és producte d'introduir un cert exotisme i a la vegada d'oportunitat d'obrir-se a Europa. Les pàgines dels invents del *TBO* acostumaven a tenir molt de text, la mateixa excentricitat de l'invent obligava a donar grans explicacions sobre l'aparell dibuixat (recordem que molts cops el text i la idea eren del mateix Buigas). La cara típica de presentació del personatge en realitat va evolucionar al llarg dels anys i va passar per la mà de diferents autors. El primer dibuix de la seva cara és de Serra Massana i es va publicar l'1 de febrer de 1935, en el número 920 d'aquella primera etapa. Una setmana després ja apareix amb les característiques ulleres i continuaria canviant la seva cara, sempre curiosament pel mateix dibuixant. Des del 5 de juliol de 1935 que es dibuixa de front ja se'n pot veure la iconografia característica amb què va aparèixer fins al final de la publicació, això sí, amb petits canvis de diferents autors com en Sabatés, Tínez, Tur, Benejam i de nou en Ramon Sabatés els anys seixanta, que acabaria sent el dibuixant més conegut i que més temps va estar amb el personatge (imatge 9).

A la mort de Benejam, en Buigas prova diferents dibuixants, abans d'acabar definitivament a les mans de Sabatés. Un dels autors de la casa en faria dues pàgines de prova: en Josep M. Blanco.



Imatge 8. Il·lustració de Rude Goldberg amb el Professor Gorgonzola



Imatge 9. Icona de presentació del Professor Franz de Copenhague

Entrevista a Josep M. Blanco (Barcelona, 1926)

El mateix Josep M. Blanco ens va confirmar que, efectivament, va fer dues petites històries dels invents del TBO i que aviat en Ramon Sabatés seria l'ànima durant molts anys d'aquesta secció. Semblava un personatge fet a la mida d'un pèrit que a més de dibuixant era un petit inventor també.

Per començar l'entrevista utilitzo una pàgina d'un especial de l'oest del TBO de l'any 1973 on a sota d'una foto d'ell mateix apareix la signatura: "Por Joe White", *alter ego* de Josep M. Blanco, és clar (imatge 10). Aquesta imatge em sembla un bon exemple de la complicitat de l'autor amb els lectors i amb l'estil de la revista, i el tipus d'humor característic del Sr. Blanco.

JORDI OJEDA La teva primera tira es va publicar el 1951, en aquell moment té 25 anys. Explica'ns com arribes al TBO:

JOSEP M. BLANCO En aquella època era normal que tothom tingués una segona feina. Jo treballava en un banc, i veia que els meus companys treballaven a hores en alguna empresa portant la comptabilitat, per exemple. A mi sempre em va semblar que després d'estar tot el dia al banc fent números no em venia de gust continuar fent més números a la tarda en un altre lloc. Així que com que m'agradava el dibuix sempre vaig estar intentant dibuixar. Les primeres proves que vaig portar a una editorial les va veure en Coll, que després va ser molt amic meu. Ell em va recomanar que les portés al TBO, em va indicar la tradició de tenir molts col·laboradors a qui comprava dibuixos concrets i que just en aquell moment hi havia dibuixants molts grans i potser els aniria bé tenir dibuixants joves a la redacció. Finalment els vaig portar unes proves, que van considerar que sí que encaixaven amb la temàtica de la revista, però el dibuix no; potser s'assemblava més a l'estil del seu competidor directe, que era *Pulgarcito*, i penso que buscaven alguna cosa que semblés més moderna però no tant. Vaig estar molts anys fent petits treballs fins que vaig acabar desenvolupant completament el meu estil de feina.

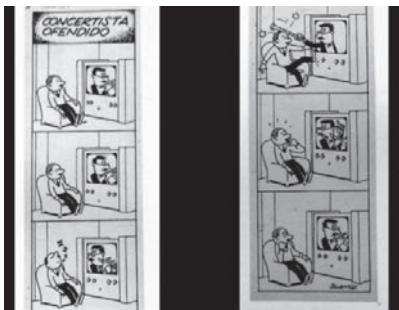
JORDI OJEDA El seu estil justament s'ha batejat com a *humor blanco*, en referència a aquest tipus d'humor que és més de somriure que de riure, que demana la complicitat del lector per participar de la ironia del gag, moltes vegades molt innocent i que a vegades no calen ni les paraules (veieu

l'exemple imatge 11). Malgrat que la revista fos per nens i nenes, la realitat és que també la llegien adults i que aquest tipus d'humor també ens fa gràcia a la gent de la nostra edat. Probablement es podria dir que és un humor del que és quotidià. Jo sempre et dic que ets un gran observador del que va succeint al teu voltant, no?

JOSEP M. BLANCO És veritat que sempre he estat pendent de tot el que succeïa al meu voltant i que fins i tot m'anava apuntant les idees per poder aprofitar-les més endavant. Recordo que un dia a la setmana me n'anava a un bar després de la feina i aprofitava per treballar amb tranquil·litat. Anava



Imatge 10. Detall de la foto de Blanco en un especial de l'oest publicat el 1973



Imatge 11

pensant en els guions i la composició, i la resta de dies els dedicava a fer els dibuixos ben fets. JORDI OJEDA No sé si per la teva professió de comptable, però hem de dir que hem pogut fer molt fàcilment la cerca arqueològica de la teva feina a la revista perquè en realitat ho tens tot escrit en un quadern: els lliuraments, les dates, el número en què sortia, en quina pàgina o si era portada, etc.

JOSEP M. BLANCO Fins i tot tinc apuntades les quantitats dels rebuts del que es pagava per a cada dibuix.

JORDI OJEDA També gràcies a aquesta llibreta hem pogut saber com la revista et feia els encàrrecs per cobrir certs forats, i per això et demanaven una columna, o una tira, etc.

JOSEP M. BLANCO Efectivament, cada pàgina tenia una estructura determinada, i en funció de la idea escollies quina era l'estructura que seria més adequada: columna, mitja pàgina, pàgina sencera, dues pàgines, etc. Llavors l'editorial tenia carpetes de dibuixos de cada autor, i en funció del que necessitaven cada setmana anaven aprofitant els dibuixos que ja tenien comprats.

JORDI OJEDA És a dir, que cada autor tenia com una mena de bústia on anaves col·locant els dibuixos que anaves fent seguint diferents mides estàndards.

JOSEP M. BLANCO Menys els que tenien personatges fixos, com la mateixa Família Ulises, per exemple. Aleshores hi havia una persona a la revista que feia el muntatge agafant de cada carpeta segons el que necessitava a cada pàgina.

JORDI OJEDA Això et feia treballar sense pressió en aquell moment.

JOSEP M. BLANCO És clar. A més jo no tenia guionista i per tant no depenia de ningú ni de cap data en concret. Un cop muntat es portava a censura i si hi estaven d'acord, doncs a impremta.

JORDI OJEDA Un cop fet un número es feia una altra carpeta on es guardaven els originals de cada número.

JOSEP M. BLANCO Exacte, hi havia un arxiu dels originals de cada número. Quan el *TBO* anava en decadència va començar a publicar coses publicades del passat i recuperant treballs antics. Curiosament, en el meu cas, que portava tants anys dibuixant i evolucionant amb l'estil, ens vam adonar que era estrany publicar a la vegada dibuixos meus actuals i antics i vam decidir signar els antics amb el meu segon cognom, que és Ibarz i poder així tenir sortida els dibuixos antics.

JORDI OJEDA M'explicaves un dia que *TBO* es va preocupar quan et van fer apoderat del banc.

JOSEP M. BLANCO La veritat és que sí, es pensaven que tindria molta feina al banc i que no podria dibuixar. No va ser així, de fet jo crec que em va beneficiar tenir una altra feina principal per poder defensar millor la meua feina com a dibuixant, els meus drets a l'hora de publicar en les condicions que jo volia. Si no m'agradava com em tractaven sempre me'n podia haver anat al banc i deixar el *TBO*.

JORDI OJEDA És cert que eres tan prolífic que la revista no donava l'abast per publicar-te totes les històries?

JOSEP M. BLANCO Sí, de fet recordo que em van dir que descansés durant tres mesos. Vaig poder fer d'altres coses, com ara il·lustracions per a postals, etc. (imatge 12).

JORDI OJEDA Eres tan prolífic en part perquè sempre portaves petits fulls en blanc a la butxaca on t'anaves apuntant idees sempre que podies, fins al punt que aquests paperets eren les mateixes vinyetes.



Imatge 12. Postal dibuixada el 1951

JOSEP M. BLANCO Doncs sí, quan arribava a casa mirava de fer el muntatge i de fer les vinyetes que faltessin i així anava molt de pressa dissenyant les històries. Els fulls esquemàtics estan fets al metro o al bus. Almenys feia el bàsic per tenir la idea del que volia explicar. I en guardo moltes, d'aquestes proves.

JORDI OJEDA També feies orientacions dels colors que volies que tinguessin les teves vinyetes.

JOSEP M. BLANCO Sí, això ho feia pel darrere i donava una orientació per a la impremta. També ho feia per veure si així, en facilitar la feina, aconseguia que m'ho publicuessin en color, que sempre quedava millor.

JORDI OJEDA Veiem una portada inèdita del 1964 que finalment no es va publicar però que em dóna peu a parlar d'aquests personatges que eren els *kakikus* (imatge 13), que ara diríem que serien dibuixos políticament incorrectes.

JOSEP M. BLANCO Bé, la veritat és que sempre els negres acabaven sent més llestos que els blancs i se'ls acabaven menjant. Segurament ara no ho faria.

JORDI OJEDA Seguim veient més portades i arribem a aquestes imatges del teu treball a la Família Ulises (imatge 14), que vas agafar a la mort de Benejam.

JOSEP M. BLANCO Sí, jo vaig intentar al màxim possible que s'assemblés a l'estil de Benejam.

JORDI OJEDA Com arribes a ser tu el substitut de Benejam?

JOSEP M. BLANCO En realitat ja feia temps que col·laborava amb ell perquè anava perdent la vista. Jo anava a casa seva i l'ajudava, fins que va arribar un moment que ja no podia dibuixar més. Jo ho vaig fer durant uns sis o set mesos, i llavors la van donar al Mestre, que va estar un parell de mesos fent-la. Com que ell ho feia al seu estil no va acabar de funcionar i me la van tornar a encarregar a mi perquè jo ho feia tal qual era l'estil de Benejam. Però no les vaig signar mai.

JORDI OJEDA No les vas signar com a homenatge al teu amic.

JOSEP M. BLANCO Jo sempre em vaig considerar un autor, però en aquest cas vaig pensar que era un treballador de l'editorial per fer aquesta feina, a qui li enviaven els guions de la Família Ulises. A més a més, continuava fent els meus dibuixos propis, que sí que els signava, evidentment.

JORDI OJEDA I un cop arriba el final del *TBO* et reinventes, a més ja estaves jubilat del banc.

JOSEP M. BLANCO Vaig intentar anar a Bruguera però no em va agradar l'estil ni em venia de gust tornar a canviar la forma de dibuixar. Així se'm va ocórrer fer una única vinyeta amb moltes històries a dins.

JORDI OJEDA I d'aquí va sortir el llibre *La Barcelona de Blanco*.

JOSEP M. BLANCO Sí, vaig pensar que era una bona idea il·lustrar diferents indrets de la ciutat, com la Rambla, el Barça, etc. I allà col·locava els personatges propis del lloc.



Imatge 13. Portada inèdita del 1964 amb els "kakikus"



Imatge 14. Portada d'un especial de la Família Ulises fet per Blanco però sense signar

JORDI OJEDA En aquestes imatges es pot apreciar un gran contrast entre l'escenari on esdevenen les petites històries i els mateixos personatges. No et va ser una dificultat afegida?

JOSEP M. BLANCO Doncs no, tenia l'espai real i després m'imaginava tot el que podia estar succeint a cada lloc, buscant l'espurna simpàtica de cada situació. Al final t'obliga a mirar tota la pàgina perquè cada personatge pot estar dient alguna cosa diferent del que tingui al seu costat.

JORDI OJEDA A l'exposició que es pot visitar enguany a la Massana fas una selecció de tota la teva obra.

JOSEP M. BLANCO Efectivament, i també hi ha treballs inèdits que he dibuixat els darrers anys.

JORDI OJEDA De fet, a casa teva em vas ensenyar una llibreta on t'apuntaves idees per a possibles treballs en el futur, que fins i tot tens endreçats per conceptes. I això ho fas per tu.

JOSEP M. BLANCO Bé, potser acabarà sortint publicat però de moment allà està. M'agrada molt dibuixar i hi dedico molt de temps, m'ho passo molt bé. Faig molts esborranys amb moltes idees, i després a partir d'una fotocòpia augmentada i amb una taula de llum acabo fent l'original definitiu. Alguns originals es venen i d'altres espero que algun dia es puguin veure publicats.



Imatge 15. Una foto del Sr. Blanco amb la seva dona, Pilar, Jordi Ojeda i dos fills seus

Torn de preguntes del públic

A continuació es fa un resum de les preguntes de la sala al Sr. Josep M. Blanco. No és exactament una transcripció literal de les diferents intervencions; s'ha optat per una crònica que assegurí una línia argumental i faciliti la lectura de la tertúlia que es va produir en aquesta part de la sessió. A continuació es recullen diferents preguntes i respostes:

ALFONS FONT Jo he crescut amb el *TBO* i seguint els diferents autors sempre m'ha semblat d'un humor molt intel·ligent i surrealista però a la vegada també molt blanc, innocent. Tan terrible era aquesta innocència que igualment havia de passar una censura pàgina rere pàgina, fins al punt que hi hagués pàgines, incloses de teves, que no es van poder publicar?

JOSEP M. BLANCO La censura existia per imposició. Per més senzill que fos el dibuix i malgrat la innocència hi havia anècdotes del tipus baixar les faldilles de les noies, etc, perquè no hi havia temes polítics o algun tema que el règim pogués censurar. Jo sempre buscava el somriure del lector, una línia simple i propera al lector, seguint la mateixa línia editorial.

ALFONS FONT Hi havia una revista que es deia *La risa*, hi vas col·laborar?

JOSEP M. BLANCO Doncs no, sé que molts dibuixants van passar per allà i que va servir de trampolí en aquell moment, però no va ser el meu cas, mai no vaig hi arribar a treballar.

JORDI OJEDA Jo volia fer una pregunta a la Sra. Pilar, dona del Sr. Blanco (mireu la foto de la imatge 15), perquè ens expliqués si era veritat que utilitzava els seus fills de conillet d'índies per veure si una vinyeta o una historieta funcionava.

PILAR Doncs la veritat és que sí, però només quan tenia dubtes. Els nens es posaven al voltant d'ell i el pare mirava la seva reacció.

JORDI OJEDA Quina relació hi havia amb els lectors de l'època? Vull dir si s'organitzaven signatures o trobades.

JOSEP M. BLANCO Sé que l'editorial rebia cartes però mai no ens les donaven, no sé si per protegir-nos o perquè no demanéssim augment de sou. Es rebien moltes peticions perquè dedicessin les pàgines de la revista, per exemple, de la pàgina de la Família Ulises. Per cert, moltes d'aquestes dedicatòries eren inventades per mi. Sembla que quedava com més proper si estava dedicat.



Imatge 16. Vinyeta de la portada del número 385 del 1965

En Josep M. Blanco va explicar moltes anècdotes curioses de la seva feina al *TBO* durant tants anys i que podeu veure i escoltar en el vídeo que va gravar la SAC. Per acabar aquest article he escollit una vinyeta que em va mostrar fa pocs dies a casa seva quan li vaig dir que portaria un robot d'una tona a la meua propera exposició sobre robots als còmics, justament perquè es dedicués a dibuixar. Ell se'm va quedar mirant i em va dir que això ell ja ho va predir l'any 1965, en el número 385, on es pot veure com ell està fumant descansant mentre un robot li fa la feina (imatge 16).

Em sembla un bon exemple per acabar aquest homenatge a Josep M. Blanco, un dels autors destacats d'una revista que va canviar el nom a la historieta: el *TBO*.

